

გამოცემა ა. შახარათოვისა № 193.

ქონის შაბირღი

(ისტორიული ამბავი)

მეხუთე გამოცემა

ჭუთაინი

კომუნალური მეურნეობის სტამბა
1927



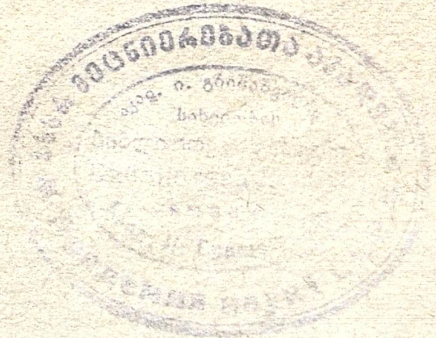
გამოცემა ა. შახარათოვისა № 193.

ქონის შაბირქლი

(ისტორიული ამბავი)

მეხუთე გამოცემა

36482



ქუთაისი

კომუნალური მეურნეობის სტამბა
1927

ჯონის შაბირდი.

I

მე რომ პატარა ვიყავი, ჩემმა მშობლებმა სკოლაში მიმაბარეს. იქ რამდენსამე ხანს დაჯიჩი. ჩემი მასწავლებელი ძალიან კარგი კაცი იყო, კარგად მასწავლიდა; ყოველთვის იმას ცდილობდა, შეგირდი ოსტატს სჯობნებოდა. მაგრამ მართალი გითხრა, მე საშინელი ცელქი და ცუდლუტი ვიყავი; არც ჩემი მასწავლებლის დარიგება მესმოდა არც წიგნი და გაკვეთილები მიყვარდა. ყოველთვის ჩემს ტოლებში თამაშობა მაგონდებოდა: „თვალ-ხუჭინა“, „ძერა-დიდია“, „ბურთაობა“, „კეკე-მალულა“, ქუდი-დავლა“, „ჩილიკა-ჯოხი“, „ასკინკილა“, და სხვანი. დრო კი მიფრინავდა და ნაცვლად წერაკითხვის სწავლისა მე სულ ცუდლუტობას და თამაშობას ვეჩვევოდი.

ჩემი მშობლები ერთობ მიწყობოდნენ; სულ იმას მეუბნებოდნენ კარგად ისწავლე, გაიჭრდები—გამოგადგებაო; ამ დროში უსწავლელი კაცი ვერ გამოდგებაო... მე იმათ დარიგებას ყურს არ ვუგდებდი. ჩემს მშობლებზე უარესად ჩემი დიდი-დედა მიჯავრდებოდა და თანაც სულ იმას მეუბნებოდა: წიგნის სწავლა შეიყვარე თორემ ბოლოს ინანებო.

როცა კი ჯალამდებოდა, სანთელს ავანთებდი, ცოტა ხანს შემდეგ ჩვენები ყველა ერთად შეგროვდებოდნენ და ვახშამს შეუდგებოდნენ; ვახშამს შემდეგ—საუბარსა. ჩემი ბებია დიდდა კი სულ იმას

მარიგებდა, რომ კარგად მესწავლა... ხშირად ზღაპრებსაც მომიყვებოდა ხოლმე საბა ორბელიანის „სიბრძნე სიცრუიდან“; „ვახტანგ მეფის“ „ქილილა და მანიდან“. „სწავლა კიდობნიდან“. „რუსუდანია-ნიდან“ და სხვა ამისთანა ძველ წიგნებიდან.

ერთხელ—ალარ მახსოვს კარგად, როდის—ჩემი მასწავლებლისაგან სწავლის ცუდი ნიშანი მივიღე. ეს რომ სახლში შეიტყვეს, დედა და მამა ძალიან გაცხარდნენ, დიდდამაც თავი ჩაჰკიდა და ძველებურად, დარიგება დამიწყო. მე ჩემთვის ჩუმად ვიჯექი კუთხეში, ტახტზე, მაგრამ გონება მაინც სულ კარში, ბიჭებთან მქონდა გართული; სულ იმას ვნატრობდი, დედ-მამა მალე გარედ გასულიყვნენ, რომ მეც გავსულიყავ და ჩემს ტოლ ბიჭებში უზომო ცუდლუტობა დამეწყო.

დიდდა ჩემი მოჰყვა შემდეგ ძველებურს ამბავსა: —ქართველების მეფის ირაკლი მეორის დროს, ტფილისში, ანტონ კათალიკოზის სკოლაში, სწავლობდა ერთი ხელოვანი კაცის შვილი. ყმაწვილი იყო ცელქი. უფრო ცელქობას ეტანებოდა და ამისათვის ვერ სწავლობდა, თუმცა მასწავლებელნი ყველას საშვალეებს ხმარობდნენ მის გასასწორებლად, ყველა ღონის ძიება ამაოდ დარჩა. რამდენიმე ხნის შემდეგ კათალიკოზის თანხმობით ის შევირდი დაითხოვეს და იმის აღაგას სხვა მიიღეს.

მაშინ თფილისში ქართველების თერთმეტი კარგი სკოლა იყო, ქართველ ფრანგების სკოლა შუა ბაზარში, 1620 წლებში დაარსებული, აქ მას-

წავლებლად პატრები იყვნენ და ყველაფერს ქართულ ენაზე ასწავლიდნენ. ორი სომხების სკოლა იყო, ვანქის და ჯიგრაშენის და თერთმეტიც ქართველების სკოლები იყო, ქაშუეთის გვერდით, ანჩხატის, სიონის, კალოუბნის, ჯვარი-მამის, კათალიკოზის, სამეფო სკოლა, თფილელის სკოლა, სამხედრო სასწავლებელი სადაც თოფის წამლის კეთებას და ხმარებას ასწავლიდნენ და საექიმო სასწავლებელი. მაშინ რადგანაც ქართველთ მეფობა იყო, ამიტომ ყველგან ქართული ენა იყო საჭირო და ამ ენაზედაც ასწავლიდნენ ბავშვებს ყველაფერსა.

სკოლაში ყოფნას ამ ყმაწვილისათვის ცუდად მაინც არ ჩაუვლია; იმან შეისწავლა წერა-კითხვა, ქართული ზღაპრები, შაირები; ლოცვები და სხვა... რამდენიმე ხანი ეს ცელქი გიგლა—ეს იყო იმისი სახელი—შინ დარჩა. გაიარა ცოტა ხანმაც და მშობლებმა, ერთ ჭონს მიაბარეს. აქ რამდენისამე ხანს დაჰყო მან და ხელობასაც ხალისიანად შესწავლა დაუწყო.

II

მაისის ერთ მშვენიერ დილას, 1766 წელს, როდესაც მზემ თავისს ბრწყინვალე სხივებით თფილისის არე-მარე და გულ-მაყად მდგომარე მეტეხი, სიონის ეკლესია და ნარიყალის ციხე შემოსა, იმ მშვენიერს დილას მთელ თფილისში გაისმა ხმა, რომ ჭონის შაგირდი, გიგლა დაიკარგაო... დაიწყეს ძებნა. ქალაქის ერთ მხარეს გიგლას მშობლები და ოსტატი ეძებდნენ და მეორე მხარეს ნაცნობები. დაღამდა,

მაგრამ გიგლა მაინც არსად არ გამოჩნდა. ამ შემთხვევაში არა მარტო მისი მშობლები, მთელი თფილისის ხალხიც შეაწუხა, შეიქმნა ჩოჩქოლი: ყველა იმას ამბობდა, რომ გიგლა წყალში ჩავარდაო—იმ დროს წყალდიდობა ყოფილა. ამას მით უფრო ამტკიცებდნენ, რომ ოსტატი ხშირად გზავნიდა გიგლას წყალზე ორის ლიტრით... მაშინდელს დროში, თურმე, ოსტატისთვის დუქანში წყალს შაგირდები ეზიდებოდნენ.

ეჭვით სავსე გიგლას მშობლები ოსტატს ედავებოდნენ თავიანთ შვილსა.

— წუხელ სალამოს მე ის წყალზე არ გამიგზავნია, დაბინდებისას დავითხოვე, ეფიცებოდა მშობლებს ოსტატი.

— თუ დავითხოვე, მაშ სად არის ჩვენი შვილი? მწუხარებით ეკითხებოდნენ ოსტატს მშობლები.

— ღმერთია მოწამე, კათალიკოზის წინაშე დავიფიცავ, სიონის წინაშე მუხლს მოვიდრეკ, კათალიკოზის წყევალ-შეჩვენებას მივიღებ. თუ ამას ტყულს ვამბობდვ!...

გიგლას მშობლებმა მაინც არ ირწმუნეს.

მესამე დღეს გიგლას მშობლებმა მიმართეს სამეფო სამმართველოში და ისურვეს მეფის მსაჯულის ნახვა. მსაჯულმა მიიღო ისინი სამეფო—საბჭო დარბაზში. გიგლას მშობლებმა მისცეს სალამი და მოახსენეს შემდეგი:

— დიდო ბატონო და სიმართლის მსაჯულო! გუშინ წინ სალამოს ჩვენ დაგვერკავა მცირე წლოვანი ვაჟი, სახელად გიგლა. ეს მესამე დღე ვეძებთ

და ვერსად ვიპოვნეთ. ყველა იმას ამბობს, რომ გიგლა მისმა ოსტატმა წყალზე გაგზავნა და წყლის ამოდების დროს წყალში ჩავარდაო.

—ვისთან იყო შეგირდათ თქვენი ყმაწვილი? კითხა მსაჯულმა.

—ქონ-ხანაში, ბატონო, ერთ ჭონთან, სახელად პავლეს უწოდებენ! მიუგეს მშობლებმა.

—მერე ოსტატი უარს ამბობს? არ გამიგზავნიაო? დიად, ბატონო, სულ უარზე სდგას. მე ის წყალზე არ გამიგზავნიაო.

—კარგი, თქვენ დღეს შინ წადით, ხვალ დილით გამოცხადდით აქ. დღეს ჭონს შათირს გავუგზავნით, ხვალ ისიც აქ იქნება და თქვენს საქმეს გავარჩევთ.

—იმედი გვაქვს, მსაჯულო სამართლისა, რომ შეგვიბრალებთ და სამართალს მოგვცემთ! მიუგეს გიგლას მშობლებმა.

შემდეგ მსაჯულის თანაშემწემ დასწერა ჭონის ცნობიერება, იმის სახელი და გვარი, გიგლას მშობლებმაც თაყვანი სცეს მსაჯულსა და დაბრუნდენ.

გიგლას ოსტატს იმ დღესვე შეატყობინეს და მეორე დღისთვის მიიხმეს სამეფო საბჭოში მსაჯულისა და მეფის წინაშე საქმის გასარჩევად.

დანიშნულს დღეს სამეფო საბჭოში გამოცხადდა გიგლას ოსტატი და მშობლებიც. ცოტა ხანს უკან შემობრძანდნენ: სამეფო მსაჯული, ბოქაულთ უხუცესი, ესე იგი მაშინდელი „პროკურორი“, მუშრიბი—მაშინდელი მწერალი; ამათ მოჰყვენ სხვა მრავალი სამეფო და საერო მოსამართლენი, რომელნიც კი საჭირონი იყვენ ამ საქმის გარჩევისათვის.

მსაჯულნი დალაგდენ, დაიწყეს წინ ვახტანგ მეფის „სამართლის წიგნი“, მალაქია კათალიკოზის დაწერილი. აღბუღასი, გიორგი მეფისა, ურიული, ბერძნული; სომხური და სხვა საჭირო ქართველთა კანონების წიგნები. ახსენეს ღმერთი, ქართველთა განმანათლებელი წმ. ნინოს სახელი და დაიწყეს გამოძიება:

— უსტა ჰავლე თქვენ გიჩივიან, რომ ამათი (მიუთითებს გიგლას მშობლებზე) შვილი თქვენთან ყოფილა შაგირდათ და ეს მეოთხე დღეა რაც აღარა სჩანს, სადღაც დაკარგულა, უთხრა მსაჯულმა ოსტატს ჭონს.

— მერე, მე რა ვქნა, თქვენი ჭირიმე? იკითხა ჭონმა მოწიწებით.

— შენ ის უნდა მოახერხო, შვილო, რომ მოძებნე ამათი შვილი და ჩააბარე. ამას მოითხოვს სამეფო კანონი, მიუგო მსაჯულმა.

— ვერა, ბატონო! მე მაგას ვერ შევძლებ; იმის პოვნა ჩემი საქმე არ არის. მე რაც შევძლო ვიმეცადინე: ვეძებე, მაგრამ ვერსად ვნახე. სწორედ, როცა გაისმა ხმა გიგლა დაიკარგაო იმის წინა დღით, საღამოს, დავითხოვე და შინ წავიდა. ეს ამბავი მე იმ დღესვე ჩვენს უსტაბაშსაც გამოვუტყუხადე.

— თქვენ გაბრალებენ იმას, რომ დაკარგვის წინა დღით ორი ლიტრით წყალზე გაგიგზავნია, წყალში ჩავარდნილა და დამხრჩვალა, უთხრა მსაჯულმა.

— არა, დიდო მსაჯულო! სულ ტყვილი ჭორებია ესენი, მიუგო მოწიწებით ჭონმა.

— ყველანი შენზე ამბობენ: შენის მიზეზით დაიკარგა ის ყმაწვილიო, ამიტომ გირჩევ სისწორითა სთქვა, თორემ სამეფო სამართალში მიეცემი და მეფე ირაკლიც შეგიტყობს.

— მაღლა ღმერთს გაძლევთ მოწმეთა და ძირს დედა-მიწასა, რომ მე ამათი შვილი არც მტკვარზე გამიგზავნია და არც ვიცი სად არის. სიონთა ღვთისმშობლის წინაშე დავიფიცავ და კათალიკოზის კრულვას მივიღებ, რომ მე იმ ყმაწვილის დაკარგვაში არავითარი ბრალი არა მაქვს, მიუგო ჭონმა.

ბევრის გამოძიების შემდეგ ჭონი და გიგლას მშობლები დაითხოვეს სამმართველოდამ და მეორე დღისთვის დაიბარეს განჩინების მოსასმენად.

ოსტატი და გიგლას მშობლები გაბრუნდნენ შინ. მეორე დღეს ისევ გამოცხადდნენ სამეფო დარბაზში. შემობრძანდნენ მსაჯულნიც. ყველა იმას ამტკიცებდა, რომ ყმაწვილი წყალში დაირჩოვო. „მთელი ქალაქის ხალხი სულ ამას ამტკიცებსო“, გაისმოდა ყოველ მხრივ ხმა.

საქმის გამოძიების შემდეგ, ჭონი დამნაშავეთა სცნეს და ამიტომ ოთხი თვით ნარიყალის ციხეში ჯდომა აკუთნეს. განჩინება საქვეყნოდ გამოცხადდა.

მეორე დღეს ჭონი ჩასვენ კიდევცა და გიგლას მშობლებმაც ერთხანს კიდევ ბევრი ეძებეს, მაგრამ ვერსად იპოვეს. იმედ გადაწყვეტილები მიეცნენ გლოვასა, მწუხარებასა; შავები ჩაიცივეს და საეკლესიო წესებიც გადაუხადეს სამუდამოდ დაკარგულს შვილს.

ზოგნი მის დაკარგვას ებრაელებს სწამობდნენ. ამათ მეფეს ფიცით მოახსენეს, რომ ჩვენ ასეთი საქმეები

არც ჩაგვიდენია და არც ჩაგვიდენთო; ამას უბრალოდ გვწამებენო. მეფემ ამათი ფიცი და სიტყვა ირწმუნა, რადგანაც ქართველი ებრაელნი საქართველოში ყოველთვის უვნებლად და მშვიდობიანად სცხოვრობდნენ.

— თქვენმა მზემ, რომ სწორეთ ურიებმა დაიჭირეს.

— სწორეთ, განიმეორებდენ მეორენი და თანაც დასძენდენ სხვა რამეს.

მაშინ ურიები თბილისში ესახლდენ სიონის ზემოთ, აქ ამათი მთელი უბანი იყო, ორი თორა ჰქონდათ და უფროსი რაბინი ქართველთაგანი იყო. ურიები მაშინ ვაჭრობის გამო მეფეთაგან პატივცემულნი იყვნენ, პატივცემულნი იყვნენ მით უფრო რადგანაც ქართველთ მეფენი დავითიანთ შთამამავლობას ურიათა წინასწარმეტყველის დავითისაგან აღიარებდენ.

ასე და ამ გვარად დაეკარგად გიგლა თავის მშობლებსა.

III

საქართველოში, წარსულ დროს, სათათრეთილამ შემოდინოდენ ვაჭრები, სოვდაგრები და სხვანი. იმათ ჩვენში შემოჰქონდათ: ტყავები, ზაფრანა, ძვირფასი თვლები, ჩითები, ძაფეულობა, სპარსული ხმელი ხილი, ქალაღი და სხვა, რაც კი ქართველებისათვის საჭიროებას შეადგენდა. იმ დროში ამგვარი ვაჭარი ხალხისათვის საბინადრო სადგომებათ ქარვასლები იყო დაკეთებული. ქარვასლების დიდ-ძალი ოთახები, როგორადაც სოვდაგართა დასაბინავებლად,

აგრეთვე საქონლის შესანახათაც იყო დანიშნული. ამ გვარი ქარვასლების რიცხვი ისე დიდი იყო, რომ დღესაც კიდევ ბევრია დარჩენილი მაშინდელი გაშენებული ქარვასლები.

სწორედ იმ დროს, რა დროსაც გიგლა დაიკარგა, საქართველოში შემოვიდნენ მდიდარი სოვდაგრები, რომლებმაც სავაჭროდ საქუდრე ტყავები შემოიტანეს ჩვენში. ეს ვაჭრები ჩამოხტენ ერთს ქარვასლაში, დაიჭირეს დიდ-ძალი ოთახები და დაიწყეს ამ ტყავებით ქონებში ვაჭრობა. ქონებმა, იყიდეს თუ არა, დაიწყეს ამ ტყავების ღაზლების დახსნა და გადმოლაგება. რამოდენიმე ტყავზედ შენიშნეს ქართულის ასოებით მელით წარწერილი, საიდგანაც ამოიკითხეს შემდეგი: „მე, გიგლა, ქონის შაგირდი, ამა-და-ამ დღეს რომ დავიკარგე, აი ამ ტყავის პატრონ-სოვდაგრებმა დამიჭირეს. მე დამწყვდეული ვარ ბატონშვილის ქარვასლის სარდაფების ერთ ოთახში, რომელიც ამ სოვდაგრებს უჭირავთ. მიშველეთ, თორემ დღეს თუ ხვალ, სპარსეთში წამეიყვანენ. ესენი თავიანთ ქარავანს უცდიან, ისინი ამ ერთ კვირაში გაჩნდებიან და, თუ მანამდის არ მიშველით, სამუდამოდ დავიკარგები“.

ქონებმა ამოიკითხეს თუ არა, მაშინათვე გაავრცელდეს ხმა... პატარა შაგირდებში შეიქმნა ჩოჩლოლი; „გიგლა იპოვნეს, გიგლა იპოვნეს!.. სულ ამას ჰყვიროდნენ და თანაც უხაროდნენ, მაგრამ მაინც არ სჯეროდნათ... ოსტატებმა მაშინათვე შეატობინეს უსტაბაშს. უსტაბაში თავის ამალით საჩქაროდ სამეფო მსაჯულთან წავიდა, ყველაფერი გამოუცხადა და თან

ერთი ტყავიც უჩვენა, რომელზედაც ქართული წარწერა იყო. მსაჯულმა მაშინათვე მეფე ირაკლის მოახსენა. მეფემ დაიბარა კარის კაცები, სახლთ უხუცესი, მილახორი, ნაზირი, ქალაქის ნაცვალნი და მრავალი სხვანიც და უბრძანა, რომ საჩქაროდ წადით ის ყმაწვილი მოსძებნეთ და დამჭერნი დაატყვევეთ; ყმაწვილი კი აქ მოიყვანეთო.

წავიდენ სამეფო პირნი, ჩავიდენ ქარვასლის ოთახებში და მართლაც ერთ ოთახში დამწყვდეული გიგლა იპოვეს. გიგლას ძალიან გაეხარდა. ამ დროს სოვდაგრები იქ არ იყვნენ, სადღაც მიიმალნენ. გიგლა წამოიყვანეს.

ამასობაში გიგლას მშობლებსაც შეეტყობთ ეს ამბავი და ფეხ-შიშველა გამოქცეულიყვნენ სახლიდან ქარვასლისკენ. გიგლა გზაში შეხვდა მათ. წარმოუდგენელი იყო მათი სიხარული, დაკარგულის კი არა, მათთვის მკვდარი შვილის მოპოვებით.

სამეფო პირებმა გიგლა სამეფო საბჭოში მიიყვანეს. მათ მიჰყვა გიგლას მშობლები და ყველა ისინი, ვინც იქ იყვნენ. ნაცვალმა ყველაფერი დაწვრილებით გარდაცა ირაკლი მეფეს. მეფემ მოისმინა და შემდეგ უბრძანა ნაცვალს:

— ნაცვალო! ეხლავე გაგზავნე კაცები და გაეცი ბრძანება, რომ ის სოვდაგრები დაიჭირონ და მოიყვანონ აქ.

— ეხლავე, დიდებულო მეფევ, მიუგო ნაცვალმა და შეუდგა კაცების გაგზავნას.

შემდეგ ამისა მეფემ ჯიბიდან ამოიღო ლურჯი აბრეშუმის ქისა და იქიდან რამდენიმე აბაზი აჩუქა გიგლას და თანაც ეს ჰკითხა:

— რა გქვიან, შვილო, სახელად?

— გიგლა, დიღო მეფევ.

— აბა, მიაბზე, როგორ დაგიჭირეს სოვდაგრებმა?

— სალამოზე ოსტატმა დამითხოვა და მე შინ მივდიოდი. გზაში ორი კაცი შემხვდა, ერთმა ქართულად მითხრა: „წამოდი ჩვენთან, შენი ოსტატის ერთი ტყავია და წაუღე საჩქაროთაო“. მე წავყევი; რომ არ წავსულიყავ, ვიფიქრე: ვაი, თუ ხვალ შემიტყოს ოსტატმა, რომ უვარი უთხარი და ტყავი არ წავიღე-მეთქი და მერე ვინ იცის როგორ მცემდა... მე წავყევი ქარვასლაში; იქ სარდაფის ერთ ოთახში შემიტყულეს, დამამწყვდიეს და აღარ გამომიშვეს!

— მერე არ ტიროდი, რატომ ყვირილი არ დაიწყე? ჰკითხა მეფემ.

— ვტიროდი კიდევცა, ყვირილითაც ბევრი ვიყვირე, მაგრამ, აბა, ვინ რას შეიტყობდა, ისე მოშორებით ვიყავი. მთელი ძირის სართულის სარდაფები სულ იმ სოვდაგრებს სჭერით.

— მერე არ გითხრეს, სად უნდა წაგიყვანოთ? ჰკითხა მეფემ.

— როგორ არა, ბატონო. ერთმა სოვდაგარმა მითხრა, რომ მე მდიდარი კაცი ვარო, უშვილოვო, ჩემი ცოლი კარგი ქალიაო; სპარსეთში წაგიყვანოთ და ჩვენ შვილად აგიყვანოთ; ყველა ჩვენი ქონების პატრონი შენ იქნებიო.

— მშიერს ხომ არ გინახავდენ? ჰკითხა მეფემ.

— არა, სულ კარგი და კარგი საქმელები მოჰქონდათ, მიუგო გიგლამ.

— მერე ეს როგორღა მოახერხე, რომ ტყავზე დასწერე და ხალხს შეატყობინე?

— რაკი საშველი არაფერი მიჩნდებოდა და ჩემი წაყვანის დღეც ახლოვდებოდა, სულ იმას ვფიქრობდი, თავი როგორმე მეხსნა ტყვეობისაგან. იქ საშვალეებას მე ვერ-რას ვხედავდი, გარდა ერთისა: იმ

სარდაფში გასასყიდი ტყავები ეწყო. ჩემდა სასიხარულოდ ჯიბეში აღმომიჩნდა პატარა მელის ნაჭერი: მელს ჭონის შაგირდები საქუდე ტყავების გასაზომად ვხმარობთ და ამიტომაც ყოველს ჭონის შეგირდს მუდამ ჯიბეში აქვს ხოლმე მელი. ტყავების ღაზლები დაეხსენი, თითო-თითოდ დავაცალკევე და, სადაც კი მოვახერხე, დავიწყე იმ ტყავების ზედაპირზე, წერა: როგორ დავიკარგე, როდის, ვინ დამიჭირა და სხვა. ვიცოდი, რომ იმ ტყავებს სოფდაგრები ჭონებში გაიტანდენ გასასყიდად და ამ გვარად ჭონებიც შეიტყობდენ ჩემს ამბავს. მე იმედი მქონდა, ამით მეშველებოდა და დამესხნა თავი ტყვეობისაგან... ასე მოვიფიქრე დიდებულო მეფევ!

— აბა, შეილო! პატარაობისას წიგნს რომ არ სწავლობდი და სულ ცუდლლუტობდი, დღეს რომ წიგნი არა გცოდნოდა, იმ ტყავებზედაც ხომ ვერ დასწერდი? ვინ იცის, გაჭირვებიდამ თავს იხსნიდი, თუ არა!... უთხრა გიგლას დედამა.

— განა წიგნის სწავლა არ უყვარდა თქვენს შეილს? ჰკითხა სამეფო მსაჯულმა.

— არა, ბატონო სულ ძალით ვასწავლიდით; ჩვენს სიტყვებს არ იგონებდა, განსაკუთრებით მის ბებუისას, მიუგეს გიგლას მშობლებმა.

— ვისთან სწავლობდა? ჰკითხა მეფემ.

— ანტონ კათალიკოზის საერთო სკოლაში, დიდებულო მეფევ.

— ვინ იყო შენი მასწავლებელი? ჰკითხა მეფემ გიგლას.

— ჩემი მასწავლებელი პატრი ივანე ფილიპე სააკაშვილი და პავლე ხუცესი გახლდათ, ბატონო.

ყველანი კარგად მასწავლიდენ, მაგრამ მე... არ ვმეცადინებოდი.

— ეხლა ხომ დარწმუნდი, რომ წიგნის ცოდნა საჭირო ყოფილა კაცისთვის. აბა, რომ არ გცოდნოდა, დღეს თავს ხომ ვერ დაიხსნიდი გაჭირვებისაგან? დარიგების ხმით უთხრა მსაჯულმა.

— ეხლა კი დავრწმუნდი, რომ უწიგნო კაცი ქვეყანაზე ადვილად დაიკარგება... ვმადლობ ჩემს დედ-მამას, რომ იმათ მე სკოლაში მიმცეს! ვმადლობ ჩემს მასწავლებელსაც, რომელიც ყოველთვის იმას მეუბნებოდა, რომ გაკვეთილები კარგად მესწავლა. დღეს მე იმის დახსნილი ვარ! დღეს კი მჯერა ყველაფერი, რასაც ის მარიგებდა. მჯერა ყველა ესენი და ამიტომ მინდა ყველას მადლობა გარდაუხადო და ჩემს ცელქს ამხმნაგებსაც ვუამბო, რომ უწიგნო კაცი მართლა ბრმაა ამ ქვეყანაზე!..

ამით გაათავა გიგლამ.

სამეფო მუშრიბმა ყველა ესენი დასწერა. გიგლა თავის მშობლებით შინ დაბრუნდა. გზაში ყველანი სიხარულით ეგებებოდენ გიგლას. ნათესავები და ნაცნობები ულოცავდენ, რომ დაკარგული შვილი იპოვნეს.

აქა-იქ პატარა ყმაწვილებში გაისმოდა ყვირილი.

— გიგლა იპოვნეს, გიგლა იპოვნეს!

IV

საქმის გათავების შემდეგ მსაჯულმა შეადგინა განჩინება, ბოქაულთ-უხუცესმა განიხილა, მეფემ დაასო სამეფო ბეჭედი და მისცეს ქონის უსტაბაშს.

უსტაბაშმა გაგზავნა ნარიყალის ციხის უხუცესთან, რომ გიგლას ოსტატი გაენთავისუფლებინათ.

გიგლას ოსტატს და, საზოგადოდ, ყველას სინა-რულს ბოლო არა ჰქონდა ამის გამოისობით.

მეორე დღეს დილით ყველა იმ სოვდაგრებს სამეფო სამსჯავრომ რამოდენიმე ოქრო ჯარიმა დაადო და რამდენიმე ხნითაც ნარიყალის ციხეში ჩასხა.

სოვდაგრებმა უარი განაცხადეს: ჩვენ ქართველები არა ვართ და ამიტომ ქართველთ მეფეების კანონებით გასამართლება ჩვენი რჯულის წინააღმდეგიაო. ჩვენ ვითხოვთ, ჩვენი კანონის ძალით გაგვასამართლონ!

მეფე არ გაწყრა ამაზე. შეისმინა თათარ სოვდაგრების ლაპარაკი, — კარგია! უბრძანა მეფემ და საჩქაროდ ნაზირ-გეზირის მიმართვა:

— წადით საჩქაროდ და თფილისის მუფტს და მუდერის უთხარით, რომ თავიანთის ყაღებით აქ მობრძანდენ. „ყურანი“ და სხვა წიგნებიც წამოიღონ. უბრძანა მეფემ.

— გაიხლებით, დიდებულო მეფევ, — მიუგო ნაზირმა და წავიდა საჩქაროდ.

თათარ სოვდაგრებმა მეფეს დიდის მორიდებით პატიობა სთხოვეს: გზაზე ვდგევართ, ქარავანი გვიცდის, რომ წავიდენ. და აქ დავრჩეთ, დავიღუპებით. დიდ-ძალი საქონელი დავვირჩება აქ და შეიძლება წავვიხდეს კიდევო.

— ნუ იქთ ასეთს საქმეს, დაანებეთ ხალხის ტაციობას თავი და არ მოგივათ ასე. სხვის შვილს რომ იტაცებთ და მიგყავთ თანა, მათ პატრონებს რაღა პასუხს აძლევთ?

— მე უნდა მეწვილა, დიდებულო მეფევ. თქვენს მონათ გვიგულეთ, ფეხთა მტვრათა და დიდ სასჯელს ნუ დაგვაღებთ. მოახსენეს მეფეს.

— თქვენის „ყურანის“ ძალით, რასაც გადასწვეტენ ყადები, ის დაგედებათ. ჩემის მხრით ვეცდები, რომ მცირე იქმნეს თქვენი საჯელი.

— შეიძლება ჩვენი სასჯელი ჩვენ ქვეყანაში გადავიხადოთ?

— არ ვიცი, ამას თქვენის სჯულის მოსამართლენი გადასწვეტენ. უბრძანა მეფემ.

ამ დროს მოვიდენ მუდერის, მუფტი, ყადები; თან მოიტანეს „ყურანი“. მეფემ ამათ სასჯელის შემსუბუქება დაავალა.

— მოსამართლენო! ესენი მგზავრები არიან, ქარავანი უცდისთ და ამიტომ ითხოვენ საქმის პატიებას, ანუ მცირე სასჯელს. უბრძანა მეფემ.

— რასაც „ყურანი“ გვიბრძანებს, ჩვენ იმაზე მეტს ვერას დავადგენთ.

— აი, მე ჩემის მხრით, იმ დანაშაულობას გაბატიებთ, რაც ქრისტიანულის წესით სასჯელი დ გდეთ. უბრძანა მეფემ.

— ეხლა ჩვენ ვიციით, დიდებულო მეფეო. მოახსენეს მსაჯულებმა.

მეფე წამობრძანდა, მოსამართლეებმა საქმის გარჩევა დაიწყეს და სასტიკის წესით დასაჯეს სოვდაკრები.

იმათ ეგონათ, რომ „ყურანის“ ძალით შეგვიმსუბუქდება სასჯელიო; მაგრამ ის კი არა და, ერთიორათ გაუორკეცდათ.

1875 წ.

ზ. კ.

ფანი 15 კავ.

894.63

გ 551

მ უ ა დ დ ე ბ ა:

- 1) გმირი ქოროლი
- 2) აბესალომ და ეთერი
- 3) ალექსანდრე ლუდვიკიანი
- 4) საარშიყო თაიგული
- 5) ბაზარი—დ. გივიშვილისა
- 6) სიზმრის ახსნა
- 7) ალექსიანი

მისამართი: ქ. ფოთი, გურიის ქუჩა, თედორე მალაქელიძის
სახლი № 11, ალექსანდრე შახბარათოვთან

იყიდება სხვა ღ სხვა ქართული წიგნები. აგრეთვე მისი გამოცემე-
ბი იყიდება ქ. გორში, წიგნის მაღაზიაში ს. მაისურაძესთან

სამაგისტრო